प्रवेश सं० ________ विषयः धर्मशास्त्रम् क्रम सं० ________

ग्रन्थकार कौशिकादित्यः

नाम आशौचनिर्णयः (षडशीतिका)

पत्र सं० १-२

श्लोक सं० ________ अक्षर सं० (पंक्तौ) ४० पंक्ति सं० (पृष्ठे) ११

आकारः ९.६ x ३.९ लिपिः दे.ना. आधारः का०

वि० विवरणम् अपूर्णः

द्वि. १५८४.

सी० एस० यू० पो०--७७ एस० सी० ई०--१६५१--५० ०००

12180

Indira Gandhi National Centre for the Arts

तुयद

दि॰ १५८४

श्रीलक्ष्मीनारायणाभ्यांनमः (षडशीत्यारंभः ॥) ३।०५

यद्येकमपि चाशौचं नरस्य पर्यभेदतः। हरणमिस्यात्पर स्यात्समिति भेदो न सांप्रतं ॥५॥ ४ =

शाङ्कर्षि २

॥श्रीगणेशाय नमः॥ अनेकानि वाक्यानि संगृह्य सारं च केवलं। संगृह्य कौशिकादिभ्यो लिख्यते शौचनिर्णयं ॥१॥ आ
शौचं द्विविधं प्रोक्तं जातकं मृतकं तथा। अल्पं चैवाधिकं चेति तत्पुनर्द्विविधं स्मृतं ॥२॥ पुत्री सुतो गृहे गर्भपाते चा
ल्पं तु जातकं। तदन्यदधिकं जातं जाति भेदात्तु तन्मतं ॥३॥ श्रोत्रिया चार्य शिष्यर्त्विग्बंधु गोत्रेषु यन्मृतं। स मृतौ २
गोत्र निर्दिष्टं चाल्पं महदन्यत्तु पूर्ववत् ॥४॥ यावत्सूतकमस्पृश्या माता प्राक् स्नानतः पिता। अन्येषां तु सगोत्राणा
मस्पृश्यत्वं न सूतके ॥५॥ मृतकं तु त्रिधा भिन्नं यावत्पूर्वाशनिर्गमः। सर्वेप्यस्पृश्यतां यान्ति संचयस्तूपल
सूयते वेति ६ क्षणां ॥६॥ पुत्री सुतो पितृगेहे जातं पित्रोस्त्रिवासरं। षष्ठमासि विनिर्याते प्रसूतिर्गर्भनिर्गमः ॥७॥ पंचमेमा
सि षष्ठे वा पातः स्याद्गर्भनिर्गमः। आचतुर्थात्तु गर्भस्य निर्गमः स्राव उच्यते ॥८॥ पंचमे पंच षष्ठे षड्दिवसाः पा नैः ४
तसूतकं। मातुरिष्टं मतोन्येषां पितुश्च त्रिदिनं स्मृतं ॥९॥ त्रिदिनं त्रिषु मासेषु चतुर्थे तु चतुर्दिनं। स्रावे तु
मातुरेव स्यान्न ज्ञातीनां न वै पितुः ॥१०॥ नाभिकर्तनतः पूर्वं शिशोः प्रेते तु सूतकं। मातुः पूर्णं मतोन्येषां पितु
श्च त्रिदिनं समं ॥११॥ दशाहं द्वादशाहं च पक्षं मासमिति क्रमात्। ब्रह्म क्षत्रिय विट्शूद्र वर्णानां पूर्णसूत
कं ॥१२॥ विप्राणामेकरात्रं यत्तच्छूद्राणां त्रिवासरं। त्रिरात्रं चेद्दशाहं तद्दिनभेदो न सांप्रतं ॥१३॥ छिन्ननाभि १

चतुर्थादिषु मासेषु गर्भस्रावः

सूतके मृतकं चेत्स्यान्मृतके सूतकं तथा। मृतेन सूतकं गच्छेन्न मृतं सूतकेन च। शावाशौचे समुत्पन्ने सूतकं तु यदा भवेत्। शावेन सममन्यत् ॥४॥

मेः शिशोर्मृतस्योभ्यत स्य प्रसवे पि च। मातुश्च गोत्रिणां चैव सर्वेषां पूर्णसूतकं ॥१४॥ सूतिमध्ये मृते बालेशावं सद्यः
परा कृतं। शावादल्पासमा वापि सूतिः शावेन शुध्यति ॥१५॥ स्वभाव बहु सूतिश्चेन्न तु शावविशोधनी ॥ बहुसंख्य
दिनं यत्तु तत्स्वभावबहूच्यते ॥१६॥ सूतिमध्ये यदा तुल्यमधिकं वा मृतकं भवेत्। शावेन शुध्यते सूतिर्न सूतिः
शावशोधनी ॥१७॥ सूतिमध्ये यदा सूतं पूर्वान्नाधिकमापतेत्। तत्र पूर्वेण शुद्धिः स्यादधिकं तु स्वकालतः॥
॥१८॥ रात्रिशेषे यदाशौचं पूर्वान्नाधिकमापतेत्। द्व्यहं दिनद्वयं पूर्वाघाच्छेषदिनत्रयं ॥१९॥ इति सूतक प्र
करणं ॥ शावेपि तुल्यं न्यूनं वा शावं पूर्वेण शुध्यति। अधिकं तु स्वकालेन रात्रिशेषादि पूर्ववत् ॥२०॥ पूर्वाशौचे
नया शुद्धिः सूतिनां मृतिनां च सा। सूतिकामग्निदं हि त्यायोतस्य च सूतानपि ॥२१॥ पूर्वेण चापरेणापि पि
त्रोः शावेन हीतरत्। आशौचं शुद्धिमायाति न पित्रोः शावमन्यतः ॥२२॥ मात्राशौचस्य मध्ये चेत्पिता प्र
तत्वमृच्छति। पितुर्मरणात्तारभ्य कुर्यात्पूर्णं दशरात्रकं ॥२३॥ पित्राशौचमध्ये तु यदि माता प्रमीयते। दशाहा
त्पेत्यका दूर्ध्वं मातुः केपक्षिणी भवेत् ॥२४॥ मृते पतिमनुव्रज्य पत्नी चेज्ज्वलनं गता। न तत्र पक्षिणी कार्या
पेतकादेव शुध्यति ॥२५॥ पुत्रोन्यो वाग्निदस्तस्या स्ता वदेवा शुचिस्तयोः। न वश्राद्धं सपिंडानं समाप्यं स्या
सहृदयोः ॥२६॥ भर्तुः पित्रादिभिः कार्यं भर्त्रादिभिरथ स्त्रियाः। सापसो वा न पसा वा न भेद इति गोभिलः ॥२७॥

Indira Gandhi National
Centre for the Arts

देशकालादिभेदेपि मातापित्रोर्मृतिश्रुतौ॥ श्रवणादिदशाहांतं निर्दिष्टं कृतिस्थितिः॥३५॥६=

द्विजाभर्त्रादिभिर्येज्याश्च स्नातु स्त्रीभिरेवतु। नो ह्यहभेदाद्भेदः स्यादिति बोधायनोऽब्रवीत्॥२७॥ पृथक्चितिसमारोहे कार्यो चिद्
ह्यूढलसीयदि। तस्याएवयथाकालं तत्सापिंड्यांतमाचरेत्॥२८॥ सुतैः पित्रादिसापिंड्ये मातुः श्राद्धं पृथग्विधौ। मृताहा
दौ तथा मातुः पितामह्यादिभिः त्रिभिः॥३०॥ पित्रोर्मृतिश्रुतावंतर्दशाहे शेषतः शुचिः। श्रवणादिदशाहांतमितियत्तं
दसांघतं॥३१॥ श्रवणादिदशाहांतबहिस्तु श्रवणे मतं। पित्रोर्विषय एवं स्यादन्येथो विषयेऽन्यथा॥३२॥ मासत्रये त्रि
रात्रं स्यात्षण्मासे पक्षिणी तथा। अहस्तु नवमादर्वाग्गृहे स्नानेन शुध्यति॥३३॥ ज्ञातिमृतौ यदाशौचं दशाहान्तु व
हि श्रुतौ। एकदेशादुदक्प्रोक्तं स्नात्वा देशांतरे शुचिः॥३४॥ भाषाभेदो महानद्यो व्यवधानमथाद्रिणा। त्रिंशद्यो
जनदूरं वात्र सैकदेशभेदकाः॥३५॥ मातुः सपत्न्यां मृतायां यावत्स्वं स्वरं त्र्यहं। एवमौरसपुत्रे स्यादुपनीतोय
द्विलसौ॥३६॥ यदित्वनुपनीतश्चेन्निर्दशो स्नानतः शुचिः। सदेशे शेषतः शुद्धिः स्वदशोऽत्र कथ्यते॥३७॥ यत्रो
पनयनात्पूर्वं पुत्रः प्रेतस्य मृत्युति। आशौचं त्रिविधं तत्र तं मातापित्रोः समं तदा॥३८॥ आदंतजन्मनः सद्य आचूडा
न्नैशिकी स्मृता। त्रिरात्रमाश्रिताद्देशाद्दशरात्रमतः परं॥३९॥ त्रिरात्रमुपनीते प्रागिति भेदस्तु गोत्रिणां। चौलं
न क्रियते यस्य स्वकाले तन्मृतावपि॥४०॥ चतुर्थवर्षमारभ्य गोत्रिणां त्रिदिनं स्मृतं। द्वितीये प्रथमे वाब्दे चौलेम
द्विरात्रं भवेत्॥४१॥ चौलप्रभृति सर्वेषां गोत्रिणां त्रिदिनं समं। अपुत्रीमृतौ चैवं मातापित्रोस्त्र्यहं सदा॥४२॥

पितृपत्न्यामपेतायां मातृवर्जं द्विजोत्तमः। संवत्सरे व्यतीतेपि त्रिरात्रमशुचिर्भवेत्। द्वि २

अवस्थाभेदमाश्रित्य गोत्रिणां त्वन्यथा स्मृतं। आचौलकरणात्सद्यस्तदूर्ध्वमहरेव तु॥४३॥ चतुर्थवर्षमारभ्य चौलाभावेप्य
हः स्मृतं। कन्याशौचं विवाहोर्ध्वं पितृगोत्रे न विद्यते॥४४॥ विवाहात्प्रागपीदं तु त्रिपौरुषमिति स्थितिः। इति षडशीतौ।
यत्र तूढाहिता कन्या पितुर्गेहे प्रमीयते॥४५॥ पित्रोस्त्रिदिनमन्येषां चाऊर्ध्वत्सपुराणतः। पितृगेहादतोऽन्यत्र यदि पुत्री
प्रमीयते॥४६॥ पक्षिणी तत्र पित्रोः स्यान्नान्येषामिति निश्चयः। पुत्रीगेहे यथान्यत्र पितरौ प्रमृतौ यदि॥४७॥ पुत्र्यास्त्रि
दिनमाशौचं दशाहाभ्यंतरे भवेत्। भगिनीनिलये भ्राता मृतश्चेन्मृतकं तथा॥४८॥ भगिन्यास्त्रिदिनं प्रोक्तं न तु स्या
द्भगिनीपतेः। एवं भ्रातृगृहे यत्र भगिनी चेद्विपद्यते॥४९॥ भ्रातुस्त्रिदिनमाशौचं भ्रातृपत्न्याः स्नुतेनवहि। अथा
न्यत्र मृतो भ्राता ता भगिनी वा विपद्यते। भगिन्याः पक्षिणी तत्र भ्रातुश्चाशौचमिष्यते॥५०॥ एवं पित्रोर्भगिन्यो याः पि
तामह्योस्तथा। ये मातामहयोश्चैव भगिन्यो तत्स्रजाश्च याः॥५१॥ मातुलाः स्वस्वपित्रोश्च पत्न्यश्चैषां प्रजाश्च याः। मात
रुश्चेति सर्वेषां पक्षिणी स्वगृहे त्र्यहं॥५२॥ श्वश्रूश्वशुरजामातृदौहित्रविपदि स्मृतं। स्वगृहे त्रिदिनं तुल्यं प
क्षिण्यपरत्र तु॥५३॥ मातामहे च तत्पत्न्यामाचार्ये च त्रिवासरं। ऋत्विक्छिष्यसमीपस्थ एकाहः सन्निधौ त्र्यहं॥५४॥
गुरुशिष्यसहाध्यायीमित्रश्रोत्रियपतिजमि। दूरे ह्यपक्षिणी नो चेत्संपोमी श्रोत्रिये त्र्यहं॥५५॥ अन्नमाशौचिनाम
श्नंस्तद्गृहे निवसेद्यदि। असगोत्रोपि तद्गोत्रैः सममाशौचमाप्नुयात्॥५६॥ असगोत्रमपि प्रेतं स्नाहयेद्यः कथंच

Indira Gandhi National
Centre for the Arts

यतः प्रभृति संतानविच्छेदः सप्तपूरुषाः। तमारभ्यागतानां सप्तपुरुषाः सपिंडाः। ऊर्ध्वं समानोदका इति स्मृतिसारः॥

नासन्नापि गोत्रिभिस्तुल्यमाशौचं मुनिभिः स्मृतम् ॥५७॥ अंतर्दशाहे दाहे तु शोषतः शुचयोऽखिलाः ॥ बहिर्दशाहे दाहे तु दाहादि
त्रिदिनं समं ॥५८॥ प्रागाशौचग्रहाभावे ज्ञातीनां त्रिदिनं समं। प्रागग्रहे त्रिदिनं कर्तुरन्येषां तु न विद्यते ॥५९॥ आशौच
स्य ग्रहो येषां पूर्वं नाभूत्तु गोत्रिणां। अनेकाब्दांतराये तु दाहादि त्रिदिनं समं ॥६०॥ ग्रहो प्रोहितां तु नैतस्यात्कर्तुरस्ति
तथापि वा कर्ता चेत्तनयः पूर्वीय हेमूर्ध्वमुदीरितं ॥६१॥ निमित्तेन तलज्ञानं यस्य आशौचग्रहः स्मृतः। तत्तिलोदकदाना
दि तद्दहस्य फले हि तत्र ॥६२॥ होमादि प्रतिषेधश्च जलं चेति फलद्वयं। तच्चैकेनापि नियेन ज्ञानं तत्क्रियते ॥६३॥
उत्तमाधमसौ पिंडजनने मरणेपि च। उत्तमाशौचमातं यत्तावदेव द्वयोरपि ॥६४॥ अन्तर्माभार्यादस्तु बोदुशा दृसरा स्परां भूत्वं
समधिगच्छेचेन्मासा शुध्यति बांधवाः ॥६५॥ स्वामिशौचे नदासा घाः स्पृश्यमासात्तु कर्मसु। योग्याः स्युर्मासतो दासी सूता
चेत्स्पृश्यतामियात् ॥६६॥ अनुलोमाश्रितायास्तु भार्यायाः प्रसवे मृते। पुत्रस्यानौरसस्यापि समीपे त्रिदिनाच्छुचिः ॥६७॥ अ
न्यत्र तु दिनादन्यपूर्वपत्न्याद्दिनत्रयात्। बीजिकाद्भिसंबंधादनुरुध्यादघं त्र्यहं ॥६८॥ अन्यपूर्वाविसंज्ञासु त्रिदिनाच्छुद्धि
रिष्यते। तास्वेवानन्यपूर्वासु पंचाहोभिर्विशुध्यति ॥६९॥ अशुचीनां नराणां तु द्रव्याण्यप्यशुचीनि तु। तस्मात्तान्यपि वा
ज्यानि शुचीनामिति निश्चयः ॥७०॥ इसस्वराशौचं ॥ क्षीरं ज्यदधितक्रांबु तिलपुष्पफलं गुडं। शाकं काष्ठौषधं मूलं ग्राह्यं
स्यात्स्वाम्यनुसूयया ॥७१॥ संसर्गाघस्य चाशौचं यस्यातिक्रांतकालजं। तदीयस्य पदार्थस्य नाशौचं विद्यते क्वचित् ॥७२॥ वा
नप्रस्थयतिब्रह्मचारिणः शुचयः सदा। इतरेपि समारब्धप्रयोगाः शुचयः सदा ॥७३॥ सूतकांत्राकसमास्वमने काहंतु
य पिचारा दहोन्मेन [illegible] सोमयजना [illegible] आहंतु च्चुरे [illegible] एवकं [illegible] निषेधश्चाविधेयो [illegible]
निषे [illegible] सर्वत्रादे [illegible]

Indira Gandhi National
Centre for the Arts